

Af pædagog
Charlotte Toftegård Mortensen og
forstander Ulla Leth, Minibo

Pædagogik og boligindretning

På Minibo Lindegården er der gode erfaringer med at samle flere særforanstaltninger i et nybygget tilbud. Et af fokusområderne har været, hvordan man gennem optimal boligindretning kan understøtte pædagogikken og give en højere livskvalitet til beboere med særlige behov.

Minibo Lindegården blev etableret, da det daværende Fyns Amt besluttede at etablere en afdeling, hvor alle eksisterende enkeltmandsprojekter kunne samles.

Mange kommuner og regioner har gennem årene haft vanskeligt ved at finde egnede tilbud til mennesker med særlige behov.

I første omgang har de ofte forsøgt at etablere et projekt for den enkelte borger i tilknytning til en eksisterende boform med ekstra personaleresourcer. Men i mange tilfælde er det endt med, at de har set sig nødsaget til at oprette enkeltmandsprojekter i f.eks. sommerhuse eller andre forefaldende bygninger.

Erfaringerne har vist, at disse projekter ofte bliver meget dyre, og at de langsigtede resultater som regel udebliver.

I 2002 tog det daværende Fyns Amt derfor konsekvensen og besluttede at etablere en afdeling, hvor man samlede alle eksisterende enkeltmandsprojekter.

Det førte til etableringen af Minibo Lindegården og byggeriet af et nyt hus til seks beboere i særforanstaltninger.

For mange hurtige løsninger

På Fyn har man i mange år kendt til problemstillingerne i forbindelse med enkeltmandsprojekter for borgere med udadrettede adfærd. Tidligere endte mange af dem i et sommerhus ude på landet – langt fra alting.

Projekterne startede ofte med, at situationen omkring en beboer på en boenhed var så tilspidset, at man ikke længere kunne

rumme vedkommende i de eksisterende rammer. De andre beboere blev udsat for overgreb, og personalet ville ikke længere arbejde under disse vilkår.

Den eneste løsning var i huj og hast at leje et sommerhus og headhunte gode og dygtige pædagoger til at etablere et projekt. Mange af projekterne blev på den måde etableret i løbet af blot et par dage.

Ensomhed skaber personaleflugt

I starten gik projekterne måske godt, men når det igen blev hverdag, vendte problemerne med stigende vold, magtanvendelser og personaleflugt tilbage.

Personalet startede ofte med højt engagement, men blev langsomt drænet for energi bl.a. på grund af ensomheden. De led under den isolerede beliggenhed, manglen på sparring med eksterne kollegaer og det ensformige fokus på kun én beboer.

Det udviklede sig i en kedelig nedadgående spiral, der som regel endte med, at der var et overtal af uuddannede eller vikarer og kun ganske få kvalificerede medarbejdere tilbage i projekterne.

Projekter, som ellers netop krævede et meget stabilt personale og en særlig høj grad af faglige kvalifikationer.

Arkitektur og pædagogik

I forbindelse med opførelsen af Minibo Lindegården tog man udgangspunkt i de er-

I valget af materialer er der bl.a. taget højde for, hvordan materialer, farver og indretninger kan virke angstdæmpende.

faringer, man efterhånden havde opsamlet fra de forskellige enkeltmandsprojekter.

Der blev nedsat en arbejdsgruppe, som skulle videregive erfaringer til bygherren og især til arkitekten, som skulle stå for byggeriet.

Arkitekter vil gerne bygge flotte bygninger, som udtrykker deres æstetik og holdning. I dette projekt var det derfor meget vigtigt, at man entrerede med en arkitekt, som ville lytte til de erfaringer, medarbejderne havde med sig.

I dette projekt var det derfor meget vigtigt, at man entrerede med en arkitekt, som ville lytte til de erfaringer, medarbejderne havde med sig ...

Netop en kombination af medarbejdernes erfaringer med målgruppens behov og arkitektens viden, var altafgørende for at få bygget en velfungerende enhed med flere særforanstaltninger på samme matrikel.

Arbejdsgruppen havde følgende fokuspunkter:

- Hvilke materialer, farver og indretninger er angstdæmpende?
- Hvordan placeres boligerne i forhold til hinanden, så man undgår ”dominoeffekt” ved udadreagerende adfærd?
- Hvordan sikres personalet gennem gode flugtveje, møbler, der ikke kan fungere som kasteskyts og mulighed for at kunne trække sig fra borgeren – uden at efterlade beboeren ”alene” m.m.?
- Hvordan sikres beboernes behov for at være sig selv pga. deres manglende sociale kompetencer?
- Hvordan sikres den faglige udvikling?

Det vigtige valg af materialer

Vi var heldige at finde en lyttende arkitekt. Han valgte tilmed at tilbringe et par dage i nogle af de eksisterende enkeltmandsprojekter for selv at opleve beboerne og deres behov.

Det resulterede bl.a. i, at han fik en større forståelse for, hvilke problemstillinger, der skulle medregnes i valget af forskellige materialer.

I enkelte boliger blev der lagt linoleum – også på væggene – for at undgå vandskader pga. beboerens adfærd. I de andre blev væggene beklædt med træ, et relativt blødt materiale, for at mindske skader ved selvskadende adfærd.

Alle boliger blev lydisoleret, og gange og fællesrum blev udført i lyd-dæmpende materialer.

Behovet for et fællesrum

Beboere i særforanstaltninger har ofte svage sociale kompetencer. Det betyder, at samværet med andre mennesker kan være angstprovokerende eller måske bare ligegyldigt.

Derfor er boligerne på Lindegården indrettet således, at man som udgangspunkt arbejder individuelt med den enkelte beboer i dennes lejlighed

Oprindeligt havde medarbejderne ikke efterspurgt et fællesrum, da det var deres erfaring, at beboerne ikke ønskede hinandens selskab.

Men både beboere og medarbejdere har brug for pauser fra hinanden. Og behovet for at kunne trække sig fra beboerens lejlighed uden at skulle gå for langt væk førte til, at boligerne alligevel fik udgang til et overdækket fællesrum.

Det er ikke et fællesrum til sociale aktiviteter, men et fællesrum til pauser og, om end

Minibo er

er et botilbud under Odense Kommune for voksne mennesker med varigt nedsat psykisk/fysisk funktionsevne.

Minibo Lindegården

henvender sig hovedsagligt til voksne mennesker, der foruden den nedsatte funktionsevne har en sindslidelse eller gennemgribende adfærdsforstyrrelse.

På Lindegården er der i alt 12 boliger, hvoraf de 8 er etableret som særforanstaltninger.

Lindegården består af to bygninger med seks beboere i hver.

I det ene hus, som er omdrejningspunktet for denne artikel, har alle beboere deres egen lejlighed. Hver lejlighed indeholder stue med tekøkken, soveværelse og badeværelse.

I det andet hus er der tre store værelser med eget badeværelse, to store værelser, der deler bad og toilet, og en lejlighed. Derudover er der køkken/alrum, stue og bryggers.

I en fløj for sig findes: vagtværelse, kontor og mødelokaler samt køkken.

Kilde: Odense Kommune (www.odense.dk)

Husets fællesrum er bag den buede glasvæg.

Flethegnet er konstrueret, så det både tilgodeser beboerens behov for afskærmning og personalets behov for flugtveje.

Det er ikke hensigtsmæssigt, at lejlighederne ligger så tæt. Beboeren i den midterste lejlighed kommer let til at føle sig "klemt inde" af naboerne.

sjældent, til individuelle aktiviteter med den enkelte beboer.

Fællesrummet har fungeret godt som "fratrædelsesmulighed" for personalet, men det har samtidig skabt problemer for enkelte af beboerne.

Vi oplevede, at nogle af beboerne indtog fællesrummet som en del af deres domæne. Det resulterede i, at de andre beboere blev chikaneret, når de bevægede sig derud – eksempelvis når de skulle til og fra deres lejlighed.

Det har derfor været nødvendigt at afskærme fællesrummet for enkelte beboere, men samtidig beholde muligheden for, at medarbejderne kan benytte fællesrummet som både fratrædelsesmulighed og flugtvej.

Store vinduer, stort udsyn

Boligerne er indrettet med solide materialer på vægge, lofter og døre. Men i hver bolig er der også store vinduespartier ud til beboerens egen terrasse. Og det har efterfølgende vist sig at være problematisk.

De store ruder blev i starten jævnlige smadret, når beboerne var i affekt, så derfor var det nødvendigt at udskifte dem alle med pansrede ruder.

Store vinduer giver også mulighed for stort udsyn. Og da beboeren ofte reagerer negativt på ydre stimuli, har det efterfølgende været nødvendigt at afskærme hver terrasse med et 1,8 m højt flethegn. Så skal beboeren "kun" forholde sig til sig selv og sine egne problemstillinger.

Flethegnet er konstrueret, så det tilgodeser beboerens behov for at være afskærmet – samtidig med, at personalets flugtmulighed via beboerens terrasse er bevaret.

For tæt på naboen

Da en del af beboerne er særligt lydfølsomme, er det ikke hensigtsmæssigt, at lejlighederne ligger side om side. Selv om de er indrettet med lyddæmpende materialer, kan det stadig høres, hvis naboen spiller meget højt, banker på væggen eller råber.

Optimalt set skulle der have været mellemrum mellem hver enkelt lejlighed. Det ville betyde, at beboeren i den midterste lejlighed følte sig mindre "klemt", selv om naboerne skulle være støjende. Og det ville gøre det muligt for alle at opholde sig på egen terrasse uden at kunne høre, hvad naboen foretager sig.

Trygt personale giver bedre pædagogik

Boligerne blev oprindeligt indrettet med en udgang til fællesrummet og en udgang fra stuen til terrassen. Beboerne fik derved mulighed for at kunne gå direkte ud på terrassen. Og ikke mindre væsentligt var det, at medarbejderne fik en flugtmulighed fra boligen.

Selvom beboerne ikke generelt er farlige, er bevidstheden om, at der eksisterer flugtmuligheder, en vigtig forudsætning for at kunne arbejde med dem.

Medarbejderne ved, at de nemt kan bringe sig i sikkerhed, hvis der opstår en tilspidset situation. Og de ved, at de hurtigt kan trække sig tilbage, hvis deres tilstedeværelse kan få beboeren til at gå yderligere i affekt. Begge dele er afgørende for, at medarbejderne kan have en pædagogisk og konfliktdæmpende tilgang til beboeren.

Efter byggeriet stod færdigt, har det været nødvendigt at etablere endnu en udgang fra soveværelset. Nu kan medarbejderne også trygt arbejde der med mulighed for at kunne trække sig hurtigt ud af truende situationer.

Desværre har badeværelsets placering vist sig at være ugunstig. Der er kun en dør fra soveværelset til badeværelset og ingen mulighed for at etablere en flugtvej.

Foruden en sikring af flugtmuligheder er medarbejderne blevet udstyret med en tilkaldealarm.

At kunne rumme sig selv kan være svært for den enkelte beboer. At skulle rumme sig selv og en pædagog i sin lejlighed er derfor en endnu større udfordring.

Pædagogikken omkring beboerne på Minibo Lindegården er derfor tilrettelagt således, at der som regel kun er én medarbejder hos beboeren ad gangen.

Men for at medarbejderne kan føle sig trygge, er det nødvendigt at vide, at de kan tilkalde en kollega, hvis der pludselig opstår en truende situation.

Mange særforanstaltninger samlet

På Minibo Lindegården er der i alt 12 boliger, hvoraf de 8 er særforanstaltninger. Det har på flere måder vist sig, at denne samling af særforanstaltninger på én matrikel har været godt.

Generelt har organiseringen af flere projekter sammen betydet, at pædagogikken og fagligheden er blevet sat i centrum.

For det første har medarbejderne nu kollegaer som de kan udveksle erfaringer med. Og ved tilspidsede situationer er der mere hjælp at hente.

En tvungen jobrotation hvert år betyder, at medarbejderne efterhånden opnår kendskab til alle beboerne og deres særlige behov. Udover en god kollegial sparring med medarbejderne imellem betyder denne rotation også, at arbejdet ikke bliver for trivielt, eller at de kommer til at indgå i et symbiotisk forhold med beboeren.

Da beboerne i en særforanstaltning har en høj personalenormering, er der dog alligevel grænser for, hvor mange enkeltmandsprojekter man bør samle under én afdeling/afdelingsleder – eller på én matrikel.

Vores erfaring er, at en medarbejderstab på 30 – dvs. ca. 10 særforanstaltninger – samlet et sted er maksimum. Ved flere medarbejdere samlet på et sted bliver personalefaciliteterne for dominerende, og medarbejderne vil miste kendskab og indsigt i hinandens arbejde og beboernes særlige handicap.

En organisation vil sagtens kunne rumme flere afdelinger med særforanstaltninger. Her vil erfaringer med fordel kunne udveksles mellem afdelingerne, da kerneydelsen er den samme, og pædagogikken har det samme udgangspunkt.

De fysiske rammer alene er ikke nok

Det er vores erfaring, at de fysiske rammer blot er en af især tre væsentlige faktorer, som skal være til stede i en særforanstaltning.

Uden et tæt samarbejde med psykiater/læge, så beboeren får den rigtige medicinering, og uden højt specialiserede og faglig kompetente medarbejdere med kendskab til specialpædagogik, kan selv de bedste bygninger og den mest gennemtænkte boligindretning ikke slå til.

Og så er det selvfølgelig afgørende, at der er en normering, som tager hensyn til, at dette er beboere, der har brug for massiv støtte.

Adgangen til flugtvejen er også vigtig. Derfor er boligernes inventar placeret således, at der er fri passage til alle udgange.

Foruden den nybyggede afdeling består Minibo Lindegården af endnu en afdeling med 6 boliger samt en fløj (til venstre i billedet) med personalets faciliteter.